ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CARL OTTO LENZ της 30ής Ιουνίου 1987 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Α — Περιστατικά

1. Η διαφορά που εξακολουθεί από το 1982 μεταξύ της Maria Frascogna και του Caisse des dépôts et consignations του Bordeaux οδήγησε και πάλι στην υποβολή αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως από το Δικαστήριο.

2. Όπως γνωρίζει το Δικαστήριο ήδη από την υπόθεση 157/84 [1], η προσφεύγουσα, η οποία είναι χήρα, συνοικεί από το Σεπτέμβριο του 1976 με το γιό της που εργάζεται στη Γαλλία ως μισθωτός και τη συντηρεί.

3. Η ίδια η Frascogna λάμβανε από τον αρμόδιο ιταλικό φορέα τη σύνταξη του αποβιώσαντος συζύγου της, η οποία το 1981 ανερχόταν σε 1 000 γαλλικά φράγκα μηνιαίως. Το 1982 το Caisse des dépôts et consignations, καθού στην κύρια δίκη, αρνήθηκε στη Frascogna τη χορήγηση του ειδικού επιδόματος γήρατος που αυτή ζήτησε, με την αιτιολογία ότι δεν είχε συμπληρώσει δεκαπενταετή διαμονή στη Γαλλία σύμφωνα με τις διατάξεις της ευρωπαϊκής προσωρινής συμφωνίας της 11ης Δεκεμβρίου 1953 σχετικά με τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως.

4. Η Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale des Hauts-de-Seine [πρωτοβάθμια επιτροπή εκδικάσεως διαφορών κοινωνικής ασφαλίσεως του Hauts-de-Seine], ενώπιον της οποίας προσέφυγε η Frascogna κατά της εν λόγω αποφάσεως, υπέβαλε περαιτέρω στο Δικαστήριο το προδικαστικό ερώτημα αν οι διατάξεις της ευρωπαϊκής προσωρινής συμφωνίας της 11ης Δεκεμβρίου 1953 συμβιβάζονται πλέον με τον κανονισμό 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας [2].

5. Με την απόφασή του της 6ης Ιουνίου 1985, το Δικαστήριο δέχτηκε καταρχάς ότι ο ανιών διακινουμένου εργαζομένου δεν μπορεί να ζητήσει τη χορήγηση του προαναφερθέντος επιδόματος βάσει του κανονισμού 1408/71. Το Δικαστήριο, προκειμένου να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο όλα τα κριτήρια ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που μπορούν να βοηθήσουν την επίλυση της διαφοράς στην κύρια δίκη, παραπέμποντας στην προγενέστερη νομολογία του, δέχτηκε ότι στην προκειμένη περίπτωση η χορήγηση του προαναφερθέντος επιδόματος συνιστά κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας [3]. Κατά συνέπεια το Δικαστήριο έκρινε ως εξής:

« α) Η χορήγηση ειδικού επιδόματος γήρατος που εξασφαλίζει ελάχιστο εισόδημα στους ηλικιωμένους υπό τους όρους που προβλέπει ο εθνικός νόμος, ο οποίος εφαρμόζεται στη διαφορά της κύριας δίκης, συνιστά κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68

* Μετάφραση από τα γερμανικά.

1 — Απόφαση που εκδόθηκε στις 6 Ιουνίου 1985 στην υπόθεση 157/84, Maria Frascogna κατά Caisse des dépôts et consignations, Συλλογή σ. 1739.

2 — ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73.

3 — ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33.

του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968.

β) Το άρθρο 7, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού έχει την έννοια ότι η χορήγηση αυτού του κοινωνικού πλεονεκτήματος δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση της πραγματικής διαμονής στο έδαφος κράτους μέλους επί ορισμένα έτη, αν η προϋπόθεση αυτή δεν προβλέπεται για τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους. »

6. Κατά τη συνέχεια της διαδικασίας στην κύρια δίκη ενώπιον του Tribunal des affaires de sécurité sociale της Nanterre — νέα ονομασία του παραπέμποντος δικαστηρίου — το καθού επέμεινε στην απόρριψη του αιτήματος της Frascogna. Κατά το καθού, το ειδικό επίδομα γήρατος δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1612/68. Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού ο εργαζόμενος, υπήκοος κράτους μέλους, που εργάζεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, απολαύει ασφαλώς των ίδιων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους, αλλά η ίση μεταχείριση ισχύει μόνο για τον ίδιο τον εργαζόμενο. Πάντως η προσφεύγουσα, η οποία βάσει της νομοθεσίας δικαιούται το απλό επίδομα κοινωνικής αρωγής για κατοικία, δεν μπορεί να λογισθεί ως συντηρούμενος ανιών εργαζομένου υπηκόου άλλου κράτους μέλους. Για το λόγο αυτό δεν εμπίπτει στον κανονισμό 1612/68.

7. Αντιθέτως, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1612/68 καλύπτει όχι μόνο τον ίδιο τον εργαζόμενο, αλλά και τα μέλη της οικογένειάς του που έκαναν χρήση του δικαιώματος εγκαταστάσεως μαζί του στο έδαφος κράτους μέλους.

8. Κατόπιν αυτού το Tribunal des affaires de sécurité της Nanterre υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

« Το ειδικό επίδομα γήρατος εμπίπτει στο καθ' ύλην και στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1612/68, της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων; »

Β — Παρατηρήσεις επί της ουσίας

9. Η προσεκτική ανάγνωση της αποφάσεως που εξέδωσε το Δικαστήριο στις 6 Ιουνίου 1985 στην υπόθεση 157/84, δηλαδή η ανάγνωση του διατακτικού της αποφάσεως σε συνδυασμό με το σκεπτικό, και ειδικότερα τη σκέψη 21, δίδει ουσιαστικά την απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το παραπέμπον δικαστήριο. Συνεπώς έχω τη γνώμη ότι πρέπει να γίνουν μόνο οι ακόλουθες πρόσθετες παρατηρήσεις.

10. Το Δικαστήριο, με την απόφαση που εξέδωσε στις 12 Ιουνίου 1984 στην υπόθεση 261/83 [4], είχε ήδη κρίνει ότι η έννοια του κοινωνικού πλεονεκτήματος, που αναφέρεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, καλύπτει και τη χορήγηση, στους συντηρούμενους ανιόντες του εργαζομένου, του εισοδήματος που εξασφαλίζει στους ηλικιωμένους η νομοθεσία κράτους μέλους. Η ίση μεταχείριση που επιβάλλει το άρθρο 7 του προαναφερθέντος κανονισμού επιδιώκει επίσης να εμποδίσει τη δημιουργία διακρίσεων σε βάρος των ανιόντων που συντηρεί ο εργαζόμενος.

11. Ωστόσο, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1987 στην υπόθεση 316/85 [5], τα μέλη της οικογένειας του εργαζομένου κατά την έννοια του άρθρου 10

4 — Carmella Castelli κατά ONPTS, Συλλογή 1984, σ. 3199.

5 — Απόφαση της 18ης Ιουνίου 1987, Centre public d'aide sociale του Courcelles κατά Marie-Christine Lebon, Συλλογή σ. 2811.

του κανονισμού 1612/68 ωφελούνται μόνο *έμμεσα* από την ίση μεταχείριση. Τα μέλη της οικογένειας του διακινουμένου εργαζομένου δεν δικαιούνται τις επίμαχες παροχές παρά μόνο εφόσον μπορούν να θεωρηθούν για τον εργαζόμενο, και όχι παραδείγματος χάρη για το συντηρούμενο ανιόντα του, ως κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68. Επομένως, το δικαίωμα των μελών της οικογένειας του εργαζομένου είναι δικαίωμα απότοκο της νομικής θέσεως του εργαζομένου και όχι αυτοτελές δικαίωμα.

12. Όπως επίσης τόνισε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1987, η παροχή αυτού του είδους που χορηγείται στα μέλη της οικογένειας εργαζομένου δεν συνιστά κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού, παρά μόνο καθόσον ο εργαζόμενος συντηρεί την οικογένειά του.

13. Ωστόσο, η ιδιότητα του συντηρούμενου μέλους της οικογένειας δεν αναιρείται — όπως έκρινε επίσης το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφασή του της 18ης Ιουνίου 1987 — από το γεγονός ότι το μέλος της οικογένειας του διακινουμένου εργαζομένου ζητεί ή λαμβάνει το κατώτατο όριο μέσων συντηρήσεως που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής. Ακόμη και στην περίπτωση αυτή, το μέλος της οικογένειας διατηρεί την ιδιότητα του συντηρούμενου μέλους της οικογένειας του διακινουμένου εργαζομένου. Οποιαδήποτε άλλη εκτίμηση δεν θα συμβιβαζόταν προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως του διακινουμένου εργαζομένου[6]. Αυτό είχα τονίσει τότε στις προτάσεις που ανέπτυξα στην υπόθεση 316/85: « Το ότι η αντίθετη άποψη δεν ευσταθεί καθίσταται σαφές αν ληφθεί υπόψη το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει, ότι δηλαδή τα άπορα μέλη της οικογένειας του διακινούμενου εργαζόμενου χάνουν το δικαίωμα διαμονής εφόσον λαμβάνουν παροχές κοινωνικής πρόνοιας (διότι δεν συντηρούνται πλέον από τον εργαζόμενο), ή ότι — με άλλα λόγια — σε τέτοιες περιπτώσεις το δικαίωμα διαμονής υπάρχει μόνο υπό τον όρο ότι ο ενδιαφερόμενος παραιτείται από ουσιώδεις παροχές που προβλέπονται για τους ημεδαπούς, δηλαδή αντί σοβαρού τιμήματος »[7].

Γ — Πρόταση

Κατά συνέπεια προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στο ερώτημα που του έχει υποβληθεί:

Όταν οι συντηρούμενοι ανιόντες εργαζομένου υπηκόου κράτους μέλους, που εργάζεται στο έδαφος κράτους μέλους, εγκαθίστανται με τον εν λόγω εργαζόμενο, η χορήγηση του ειδικού επιδόματος γήρατος που εξασφαλίζει ένα ελάχιστο εισόδημα στους ηλικιωμένους υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει ο εθνικός νόμος ο οποίος εφαρμόζεται επί της διαφοράς στην κύρια δίκη, συνιστά κοινωνικό πλεονέκτημα για το διακινούμενο εργαζόμενο κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968.

6 — Βλέπε σκέψη 20 της απόφασης.

7 — Βλέπε παράγραφο 35 των προτάσεων.